

Маріанна Василівна Горват,

кандидат педагогічних наук,

Тетяна Михайлівна Мочан,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Марія Іванівна Кузьма-Качур,

кандидат педагогічних наук, доцент,

кафедра теорії та методики початкової освіти,

Мукачівський державний університет,

вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Україна

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті акцентується увага на значимості підготовки студентів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини як актуальної проблеми в нинішньому занадто прагматичному середовищі. Проблема ціннісних орієнтацій молодших школярів є актуальною з огляду на те, що без забезпечення основних життєвих прав людини, справжнього ставлення до неї як до найвищої цінності не можна гармонізувати ані відносини між державою і особистістю, ані стосунки між індивідом і суспільством, ані відносини між людьми. Метою дослідження є виявлення готовності майбутніх учителів початкової школи до виховання ціннісного ставлення молодших школярів до людини, як одного з компонентів загальної професійної підготовки. На основі аналізу емпіричних та теоретичних досліджень подано основні аспекти удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини, а саме посилення уваги до змісту та обсягів самостійної роботи студентів, здійснення нових підходів до вивчення психологічних дисциплін, посилення професійно-практичної підготовки з предметів професійного спрямування, інтеграція навчальних курсів, що передбачають застосування у своїй практичній частині комплексу знань з психології, педагогіки і предметних методик.

Ключові слова: ціннісне ставлення до людини, молодші школярі, майбутні вчителі, критерії, показники та рівні вихованості, діагностування.

Вступ

В умовах реалізації в Україні нової парадигми освіти і виховання аксіологічний підхід до розв'язання основних педагогічних проблем розглядається в науці і практиці як один із найбільш пріоритетних. Необхідність ціннісного підходу до навчально-виховного процесу знайшла своє відображення в основних положеннях Законів України «Про освіту», Національної доктрини розвитку освіти України на період до 2021 року, Концепції Нової Української школи, Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності, Державній національній програмі «Діти України» тощо.

Зазначимо, що нині актуалізується необхідність виховання ціннісного ставлення до людини як якості особистості, що поєднує в собі високий рівень гуманізму, духовності, толерантності у ставленні до всіх етносів та прагнення до духовно-морального самовдосконалення.

Аналіз стану дослідженості проблеми підготовки студентів до означеного виду професійної діяльності засвідчує про її багатогранність. Проблема ціннісних орієнтирів молодших школярів знайшла відображення у низці дисертаційних досліджень, зокрема: формування почуття відповідальності в учнів молодшого шкільного віку (Н. Басюк) [1], виховання основ етич-

ної культури молодших школярів у навчально-виховному процесі (С. Гаряча) [3], формування морально-етичних цінностей учнів початкової школи засобами українського народознавства (М. Генік) [4], формування першооснов моральної культури молодших школярів у позаурочній діяльності (Т. Гуменнікова) [6], педагогічні умови виховання емоційної культури дітей молодшого шкільного віку (Л. Груша) [5] та ін.

Фундаментальною проблемою виховних цінностей розроблялася Б. Ліхачовим, який проаналізував сутність і основний зміст категорії «цінність», виявив джерела і запропонував оригінальну класифікацію цінностей виховної системи. З погляду вченого, виховні цінності – це духовні і матеріальні феномени, що позитивно впливають на людину в силу суб'єктивно-об'єктивних суспільних умов, обставин, стосунків [7].

У філософському словнику соціальних термінів цінність трактується як духовне формування, що існує через моральні та естетичні категорії теоретичної системи, утопічні образи, суспільні ідеали та ін. і виступає критерієм оцінки дійсності людиною та джерела смислоутворюючої основи людського діяння [11, с.651]. В основі ціннісного ставлення людини до світу лежить значущість. Цінність включає життєважливі предмети, природні утворення й продукти люд-

ської діяльності. Включення ціннісного ставлення у структуру особистості дає змогу виявити найзагальніші соціальні детермінанти поведінки, витоки яких слід шукати в моралі, суспільній повсякденній життєдіяльності людини.

Заслуговує на увагу ґрунтовне дослідження І. Беґа, в якому розкриваються концептуальні засади виховання гуманістичних цінностей учнів й особливості розвитку моральних якостей та механізми їх формування [2].

Виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів є в центрі уваги досліджень американського педагога М. Ліппмана. Науковець досліджує механізми адаптації дитини в учнівському колективі та пошуку нею критеріїв і зразків моральної поведінки, за якими вона може діяти в тій чи іншій ситуації [13].

Розглядаючи проблему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, С. Мартиненко і О. Савченко важливу роль відводили спрямованості педагогічного процесу як рушійної сили, направленої на формування стійких духовно-моральних цінностей в учнів молодшого шкільного віку [8; 9].

Обґрунтовану характеристику основним педагогічним умінням, які забезпечують ціннісне ставлення до людини, дає О. Третяк. На думку науковця, майстерність до комунікації, прояв інтересу до особистості, уміння створити атмосферу довіри у процесі безпосереднього спілкування з учнем, створення відповідного виховного середовища є інтегративними показниками сформованості професійної компетентності вчителя [10].

Надзвичайно значущими є наукові розвідки Рета Девіс і Бетті Зан, в яких зазначається, що мораль починається з відношення педагога до дітей, з прояву до них поваги, врахування і підтримки їхніх інтересів, почуттів, цінностей та ідей, що виражається в діяльності і взаємодіях. Науковці стверджують, що педагог в класному колективі повинен створити таку атмосферу, яка сприяла б розвитку емоційної рівноваги, дитячої відповідальності, моральних цінностей і становленню морального балансу. Автори наголошують, що результат морального виховання – моральні діти, яким притаманні такі якості: чесність, щедрість, щирість, благородність, великодушність, шляхетність [12, с. 28].

Незважаючи на значну кількість досліджень означеної проблеми, не всі аспекти готовності студентів до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів знайшли цілісне і комплексне висвітлення в науковій літературі.

Мета дослідження – на основі узагальнення теоретичних та практичних засад підготовки студентів до педагогічного процесу обґрунтувати та експериментально перевірити готовність майбутніх вчителів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини.

Завдання дослідження:

1. Розробити критерії, показники та рівні готовності студентів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини.

2. Здійснити діагностику готовності студентів педагогічних факультетів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини.

Методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань використано емпіричні методи дослідження: педагогічні спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання, тестування, робота над змодельованими і життєвими ситуаціями. Ефективними в дослідженні виявилися: методика незакінчених речень, незалежних характеристик, ігрові ситуації, вправи для визначення рівнів готовності студентів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини.

Використання методів анкетування та тестування дали можливість охарактеризувати сформованість показників мотиваційно-ціннісного компоненту готовності студентів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини. Наявність гуманно-світоглядних знань визначались за допомогою тестів і анкет (анкета «Етика взаємодії» та методика М. Рокіча «Ціннісні орієнтації»), а також діагностовано за результатами написання контрольних робіт із дисциплін професійної підготовки («Педагогічна етика», «Вступ до спеціальності», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічні технології в початковій школі»).

У дослідженні взяли участь 41 студент спеціальності «Початкова освіта» 4 курсу. Для визначення сформованості у студентів умінь вирішувати завдання з виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів, здійснювалося тестування та анкетування респондентів КГ (контрольної групи) та ЕГ (експериментальної групи) за трьома показниками: самостійність у застосуванні умінь; різноманітність використання методичних прийомів при застосуванні умінь; упровадження набутих умінь у новій педагогічній ситуації. Водночас майбутнім вчителям ставилося питання: «Якими інноваційними технологіями вони б хотіли оволодіти для забезпечення ефективного виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів?»

Результати дослідження

Для перевірки ефективності та дієвості процесу підготовки майбутніх учителів до виховання в учнів початкової школи ціннісного ставлення до людини нами було проведено дослідження зі студентами випускних груп.

Результати засвідчують, що студенти хотіли б оволодіти інтерактивними та особистісно-орієнтованими технологіями у вихованні ціннісного ставлення до людини. Цілком зрозумілим є інтерес майбутніх педагогів до ігрових технологій, що пояснюється специфікою та особливостями роботи з учнями молодшого шкільного віку.

Незначна кількість респондентів виявила інтерес до людиноцентричних технологій. Студенти також розуміють необхідність корекційних впливів на дітей з метою створення можливостей нового бачення життєвої ситуації, однак не мають практичних навиків для їх здійснення.

Частина майбутніх вчителів у своїх відповідях вказала на комп'ютерні технології, при цьому обгрун-

товано вказували на специфіку їх використання в початково-виховному процесі початкової школи.

Разом з тим 7,4 % опитаних не визначилися з відповіддю, що свідчить про недостатню фахову підготовку з питання ефективного використання зазначених технологій у подальшій педагогічній діяльності. Результати дослідження представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Інноваційні технології виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів, якими б хотіли оволодіти студенти

№	Відповіді	Кількість	(%)
1.	Інтерактивні технології виховання	12	29,27
2.	Особистісно-орієнтовані виховні технології	8	19,51
3.	Технології проведення тренінгів	6	14,63
4.	Ігрові технології	4	9,76
5.	Людиноцентричні технології	3	7,3
6.	Корекційні технології	3	7,3
7.	Комп'ютерні технології	2	4,87
8.	Не визначились	7	7,4
	Всього:	41	100

Окрім того, виявилось, що студенти акцентують свою увагу на формальних показниках виховної роботи (дисципліна, порядок), а не на змістових чи якісних. Як наслідок, виховання ціннісного ставлення до людини є номінальним, а виховні заходи, які проводяться в 1-4-х класах, не потребують активної участі самих дітей, їх організують запрошені дорослі чи актори або вони відбуваються за підготовленим сценарієм, цим самим позбавляючи учнів можливості прожити власну активність, творчу діяльність.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми дозволив розробити критерії та визначити показники готовності майбутнього педагога до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів.

Перший критерій – прояв мотиваційно-ціннісного відношення до виховання ціннісного ставлення до людини учнів молодшого шкільного віку. Показниками цього критерію є:

- постійне і активне прагнення до здійснення завдань виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів;

- прояв ініціативи і творчого відношення до застосування отриманих знань та умінь;

- прояв ініціативи до пошуку нових знань та умінь, до їх застосування для підняття ефективності процесу виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів і самовдосконалення;

- наявність емоційної точності, глибини та повноти діяльності (практична направленість знань).

Наступним критерієм готовності до виховання ціннісного ставлення до людини учнів молодшого шкільного віку – «сформованість у майбутнього педагога умінь вирішувати завдання виховання ціннісного ставлення

до людини у молодших школярів». В свою чергу, для критерію характерні такі показники як:

- самостійність в застосуванні умінь;
- різноманітність використання методичних прийомів при застосуванні умінь;
- застосування набутих умінь в новій педагогічній ситуації.

Третій критерій – прояв ціннісного ставлення до учасників педагогічного процесу – характеризується такими показниками:

- широта застосування ціннісного ставлення до учасників виховного педагогічного процесу (діти, батьки, студентський колектив);

- повнота прояву ціннісного ставлення (прояв уваги, чемного, справедливого, доброзичливого, правдивого, терпеливого відношення).

Відтак, відповідаючи на запитання щодо методичної допомоги, яку хотіли б отримати майбутні вчителі початкової школи у вихованні ціннісного ставлення до людини, респонденти вказали на необхідність сучасних методик, які б забезпечили взаємодію сім'ї та школи (39,02 %), проведення тренінгів (26,83 %), плани виховних годин відповідної тематики (24,39 %), розробки сучасних виховних програм (17,07 %), забезпечення необхідними науково-педагогічними й методичними посібниками (9,76 %), внесення змін до змісту підручників (7,3 %).

У той же час, на жаль, 24,39 % студентів відзначають, що не потребують допомоги, оскільки, на їхню думку, вони мають достатній рівень теоретичної та практичної підготовки з цієї проблеми і як наслідок не прагнуть до подальшого самовдосконалення та самоосвіти. Це пояснюється тим, що вони не усвідомлюють потребу в постійному вдосконаленні й доповнен-

ні методичного забезпечення процесу виховання ціннісного ставлення у молодших школярів до людини та не виявляють відповідного інтересу до діагностики рівня вихованості, покладаючись на роботу психологічної служби навчального закладу.

Для прикладу, під час проходження практики майбутні вчителі не повною мірою використовують виховні можливості уроку, акцентуючи увагу на процесі навчання. Вивчення звітних матеріалів педагогічної практики (позакласні виховні заходи) та проведення безпосередніх спостережень підтвердило, що виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів здійснюється час від часу і не має системного характеру. Студенти використовують переважно вербальні методи, які не мають практичного та діяльнісного підкріплення, а тому мають незначний вплив на формування ціннісного ставлення до людини в учнів молодшого шкільного віку.

Сформованість професійних якостей у студентів визначених показниками було діагностовано за результатами написання контрольних робіт із навчальних дисциплін: «Педагогічна етика», «Вступ до спеціальності», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогічні технології в початковій школі».

Водночас, особлива увага зверталася нами на аналіз творчої роботи за темою «Особистість вчителя, готового вирішувати завдання морального виховання». Студентам було запропоновано описати образ педагога, підготовленого до ціннісного, духовно-морального виховання молодших школярів, і докладніше зупинитися на характеристиці якостей вчителя. Аналіз представлених робіт показав, що студенти мають достатньо повне уявлення про те, які якості є особливо значимими для ціннісного виховання дітей, у більшості робіт підкреслюється значення особистісної готовності вчителя до вирішення завдань гуманістичного, морально-етичного виховання, наводяться цитати з робіт класиків педагогіки, висловлюється власна думка, приклади з досвіду практики, що дозволяє також говорити про розуміння значущості проблеми, інтерес до неї. Проте, в деяких роботах не був представлений цілісний образ вчителя, який готовий до вирішення поставленого завдання, що засвідчує про поверхові знання в окремих студентів з означеної проблеми.

На основі розроблених критеріїв та визначених показників готовності майбутнього педагога до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів виокремимо рівні готовності цього типу, а саме: низький, середній і високий.

Низький рівень готовності характеризується нечастим проявом прагнення в здійсненні завдань виховання ціннісного ставлення до людини у дітей, відсутністю ініціативи в роботі та навчанні. Прагнення підвищити рівень своєї професійної майстерності виражений слабо. Немає прагнення до пошуку нових знань і їх застосування для самовдосконалення процесу виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів. Присутні деякі окремі вміння, спрямовані на вирішення певних педагогічних завдань, проте методичні прийоми, які використовує студент, є одноманітними, часто потрібна підказка з боку методиста.

Середній рівень готовності характеризується активністю у вирішенні педагогічних завдань виховання ціннісного ставлення до людини, студент відчуває емоційну задоволеність від цієї роботи. У деяких випадках виявляється ініціатива. Є знання в галузі виховання ціннісного ставлення до людини, проте вони не відрізняються глибиною і практичною спрямованістю; зрідка є прагнення до пошуку нових знань і їх застосування для самовдосконалення процесу виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів і самовдосконалення. У роботі студент самостійний, проявляє чуйне, уважне, доброзичливе, справедливе, терпляче, шанобливе ставлення до дітей.

Високий рівень готовності студента характеризується відповідністю його роботи виділеним критеріям і показникам. У студента яскраво виражене прагнення до виховної роботи з молодшими школярами. Реалізація завдань виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів є особистісно-значущою проблемою для майбутнього вчителя. У роботі з молодшими школярами характерним є емоційно-позитивний настрій. Завжди або в більшості випадків присутній творчий підхід до застосування отриманих знань і умінь. Виявляється прагнення до пошуку нових знань і їх застосування для вдосконалення процесу виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів і самовдосконалення. Уміння сформовані, студент самостійно ними користується при вирішенні педагогічних завдань, застосовуючи різні методичні прийоми. Найвні знання виокремлюються глибиною, повнотою і точністю.

Розроблені критерії, показники і рівні готовності дають можливість оцінити сформованість системи підготовки студентів до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів.

Результати діагностики за всіма трьома критеріями відображені у таблиці 2.

Таблиця 2.

**Діагностика готовності студентів до виховання
ціннісного ставлення у молодших школярів до людини**

Критерії	Групи	Рівні					
		Високий		Середній		Низький	
		кількість	%	кількість	%	кількість	%
I	КГ	4,3	21,7	5,7	28,5	10,3	51,7
	ЕГ	8	38,08	8	38,08	5	23,8
II	КГ	5,3	26,5	6,7	33,33	8,3	41,7
	ЕГ	10	47,6	9,3	44,4	1,6	7,93
III	КГ	3	15	4,5	22,5	12,5	62,5
	ЕГ	9	42,86	8,5	40,46	3,5	16,7
Середній показник за трьома критеріями	КГ	4,2	21	5,6	28,2	10,4	51,8
	ЕГ	9	42,84	8,6	40,94	3,4	16,02

Отже, незважаючи на те, що на педагогічному факультеті є достатньо можливостей для підготовки студентів до виховання морально-етичних, гуманних почуттів у молодших школярів і розроблена значна кількість методичних рекомендацій та навчальних посібників з організації роботи у цьому напрямку, теоретична, практична і особистісна готовність студентів до здійснення виховного процесу потребує удосконалення, а саме – удосконалення системи самопідготовки студентів.

Обговорення

Здебільшого професійні функції (зокрема функція «виховання гуманних почуттів і відносин молоді») носять інтегративний, міжпредметний характер. Разом з тим, у виховному процесі все, що повинен знати і вміти фахівець, розглядається диференційовано, здійснюється досить фрагментарно, обмежено. З кожним роком вирішення цієї проблеми присвячено все більше досліджень [14].

Необхідність фундаменталізації освіти, посилення інтеграційних зв'язків дисциплін психолого-педагогічного циклу, підвищення рівня професійної підготовки сприятимуть формуванню готовності майбутніх вчителів до виховання ціннісного ставлення молодших школярів до людини. Все це призвело і до низки змін у державному освітньому стандарті вищої освіти за фахом 013 «Початкова освіта», а саме: збільшено акцент на питанні змісту та обсягів самостійної роботи студентів; перебудови курсу психології; посилення професійно-практичної підготовки з дисциплін професійного спрямування; прагнення забезпечення інтегрованих курсів (наприклад: «Педагогічна етика», «Основи педагогічної майстерності», «Психолого-педагогічний практикум»), що передба-

чають застосування у своїй практичній частині комплексу знань з психології, педагогіки і предметних методик; реалізації принципу концентризму таким чином, щоб студенти змушені були неодноразово повертатися до раніше вивченого змісту.

Висновки

У процесі дослідження нами були розроблені критерії (прояв мотиваційно-ціннісного відношення до виховання ціннісного ставлення до людини; сформованість у майбутнього педагога умінь вирішувати виховні завдання; прояв ціннісного ставлення до учасників педагогічного процесу), показники та рівні (високий, середній, низький) готовності студентів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини.

Здійснена діагностика готовності студентів педагогічних факультетів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини підтверджує наші припущення про те, що якість готовності педагогічного факультету до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів залежить від: створення відповідного освітнього середовища; врахування у змісті дисциплін чинників, які впливають на процес виховання ціннісного ставлення до людини; професійного рівня викладачів; вмілої організації самопідготовки студентів.

Однак проведене дослідження не є вичерпним з проблеми підготовки майбутніх учителів до виховання ціннісного ставлення у молодших школярів до людини. У подальших дослідженнях наша увага буде зосереджена на поглибленні і виявленні нових підходів до організації освітнього процесу як платформи формування активної життєвої позиції з означеної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басюк Н. А. Формування почуття відповідальності у молодших школярів: дис... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Басюк Наталія Анатоліївна. – Житомир, 2005. – 176 с.

2. Бех І. Д. Формування у дитини почуття цінності іншої людини / І. Д. Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 2 (16). – С. 16–23.

3. Гаряча С. А. Виховання основ етичної культури молодших школярів в навчально-виховному про-

песі : дис... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Гаряча Світлана Анатоліївна. – К., 2010. – 243 с.

4. Генік М. С. Формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами українського народознавства : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Генік Марія Степанівна. – К., 2008. – 176 с.

5. Груша Л. О. Педагогічні умови виховання емоційної культури дітей молодшого шкільного віку : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.07 / Груша Ляля Олександрівна. – К., 2009. – 176 с.

6. Гуменникова Т. Р. Формирование первооснов нравственной культуры у младших школьников во внеурочной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Гуменникова Тамара Рудольфовна. – К., 1995. – 212 с.

7. Лихачев Б. Т. Педагогика: курс лекций / Б. Т. Лихачев. – М. : Юрайт, 2001. – 607 с.

8. Мартиненко С. М. Формування творчої особистості учня на ідеях педагогіки толерантності / С. М. Мартиненко // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 1. – С. 20–21.

REFERENCES

1. Basiuk, N. A. (2005) Formuvannia pochuttia vidpovidalnosti u molodshykh shkoliariv [Formation of a sense of responsibility of junior schoolchildren]. *Candidate's thesis*. Zhytomyr [in Ukrainian].

2. Bekh, I. D. (2001). Formuvannia u dytyny pochuttia tsinnosti inshoi liudyny [Formation of a child's sense of the value of another person]. *Pedahohika tolerantnosti – Pedagogy of Tolerance*, 2 (16), 16-23 [in Ukrainian].

3. Hariacha, S. A. (2010) Vychovannia osnov etychnoi kultury molodshykh shkoliariv v navchalno-vychovnomu protsesi [Education of the basics of the ethical culture of junior schoolchildren in the educational process]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

4. Henyk, M. S. (2008) Formuvannia moralno-etychnykh tsinnosti molodshykh shkoliariv zasobamy ukrainskoho narodoznavstva [Formation of moral and ethical values of junior pupils by means of Ukrainian ethnography]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

5. Hrusha, L. O. (2009) Pedahohichni umovy vychovannia emotsiinoi kultury ditei molodshoho shkilnoho viku [Pedagogical conditions of education of emotional culture of junior schoolchildren]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

6. Humennykova, T. R. (1995) Formyrovanye pershoosnov нравstvennoi kultury u mladshykh shkolnykov vo vneurochnoi deiatelnosti [Formation of the primary focus of moral culture of junior schoolchildren during extracurricular activities]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

7. Lykhachev, B. T. (2001). *Pedahohyka: kurs lektsii [Pedagogy: course of lectures]*. Moscow: Yurait [in Russian].

9. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів і методистів початково-го навчання / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., переробл. – К. : Богданова А.М.М., 2009. – 226 с.

10. Третяк О.П. Підготовка вчителів до виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cinnisnestavlenya.blogspot.com/p/blog-page.html>

11. Філософський словник соціальних термінів. Вид. третє, доповнене. – Х.: «Р.И.Ф.», 2005. – 672с., с.651.

12. DeVries R. *Moral Classrooms, Moral Children: Creating a Constructivist Atmosphere in Early Education* / Rheta DeVries, Betty Zan. – New York : Published by Teachers College Columbia University Press, 1994. – 274 p.

13. Lippmann W. *The public philosophy* / Walter Lippmann. – N.-Y. : Mentor Book, 1989. – 209 p.

14. McLaren P. *Critical pedagogy* / P. McLaren // *Teaching and Teacher Education*. – 1997. – № 1. – Vol. 9. – P. 53-67.

8. Martynenko, S. M. (2000). Formuvannia tvorchoi osobystosti uchnia na ideiakh pedahohiky tolerantnosti [Formation of the pupil's creative personality on the ideas of tolerance pedagogy]. *Pedahohika tolerantnosti – Pedahohika tolerantnosti*, 1, 20-21 [in Ukrainian].

9. Savchenko, O. Ya. (2009) *Vychovnyi potentsial pochatkovoi osvity: posibnyk dlia vchyteliv i metodystiv pochatkovoho navchannia. 2-he vyd., pererobl. [Educational potential of elementary education: a manual for teachers and methodologists of elementary education. 2nd ed., Reworked.]*. Kyiv: Bohdanova A.M.M. [in Ukrainian].

10. Tretiak, O.P. *Pidhotovka vchyteliv do vychovannia u molodshykh shkoliariv tsinnisnoho stavlennia do liudyny [Preparation of teachers for the education of junior schoolchildren value relation to a person]*. (n.d.) Retrieved from: <http://tsinnisnestavlenya.blogspot.com/p/blog-page.html> [in Ukrainian].

11. *Filosofskiy slovnyk sotsialnykh terminiv. Vyd. tretie, dopovnene [Philosophical Dictionary of Social Terms. Ed. third, completed]*. (2005). Kharkiv: «R.Y.F.» [in Ukrainian].

12. DeVries, R., Zan, B. (1994) *Moral Classrooms, Moral Children: Creating a Constructivist Atmosphere in Early Education*. New-York: Published by Teachers College Columbia University Press [in English].

13. Lippmann, W. (1989) *The public philosophy*. New-York: Mentor Book [in English].

14. McLaren, P. (1997). *Critical pedagogy. Teaching and Teacher Education*, 1, 53-67 [in English].

Marianna Horvat,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),

Tetiana Mochan,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,

Mariia Kuzma-Kachur,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,

Department of Theory and Methods of Primary Education,

Mukachevo State University,

26, Uzhhorodska Str., Mukachevo, Ukraine

ASSESSING STUDENTS' SKILLS OF EDUCATING JUNIOR SCHOOLCHILDREN' AXIOLOGICAL ATTITUDE TO HUMAN BEING

The article deals with the importance of understanding the necessity of educating axiological attitude towards a human being in primary school children as an actual issue in an overpragmatic environment. The problem of value orientations of primary school children is relevant because without the provision of basic human rights, the real attitude towards a man as to the highest value, neither the relationship between the state and an individual, nor the relationship between a person and the society, or the relationship between people cannot be harmonized. The paper aims to assess future primary school teachers' skills in educating axiological attitude to a human being in primary school children. The study involved 41 4th-year students of the specialty "Elementary education" who were divided into control and experimental groups. The human-ideological knowledge in the respondents was assessed by means of the questionnaire "Ethics of Interaction" and Value Orientations Inventory by M. Rokich, as well as writing control papers on some disciplines (Pedagogical Ethics, Introduction to Specialty, Fundamentals of Pedagogical Excellence, Pedagogical Technologies in Elementary School). The maturity of the students' skills of educating axiological attitude to a human being in junior school students was evaluated according to the following indices: autonomy in the application of skills; the variety of methodical techniques used in the application of skills; implementation of the acquired skills in different pedagogical situations. On the basis of the analysis of empirical and theoretical studies, the following aspects of improving the process of training future primary school teachers for educating axiological attitude to a human being in preschoolers have been distinguished: increasing attention to the content and volume of independent work of students, implementing new approaches to the study of psychological disciplines, practical training on subjects of professional direction, integrating training courses, envisaging the application of its practical part of the complex knowledge of psychology, pedagogy and subject methods. The model for the development of the skills under study has been presented and its efficiency has been experimentally proved.

Keywords: value attitude to human, primary school children, future teachers, criteria, indicators and educational levels, diagnostics.

Submitted on November, 24, 2017

Reviewed by Doctor of Pedagogy, prof. H. Tovkatets